

מאמר מרדכי

דיני ערב פסח שחל בשבת
לספרדים ואשכנזים

על פי פסקי מרן הראשון לציון
מ"ור הרב מרדכי אליהו זצ"ל

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות!

לא לשכוח ביום שישי:

שריפת חמץ ❖

מכירת חמץ ❖

להכין:

בשר צלי ❖

ביצה ❖

חרוסת ❖

מי מלח ❖

לשטוף ולבדוק חסה וכרפס ❖

שתי מערכות של נרות לשבת ❖

ויום טוב

נר שדולק עשרים ושש שעות ❖

אוכל משובח לשבת ויום טוב ❖

מאמר מרדכי

דיני ערב פסח שחל בשבת

מאמר מרדכי

דיני ערב פסח שחל בשבת

ע"פ פסקי

מו"ר ועט"ר מרן הראשון לציון

הרה"ג **מרדכי אליהו** זצוק"ל

בהרה"ג ציס"ע חק"ו המקובל האלקי

הרה"ג **שלמאן אליהו** זצ"ל

מחבר ספר כרם שלמה על עץ חיים

ו' חלקים ועוד

ניסן ה'תשפ"א

יוצא לאור בשנת העשור להסתלקות מרן הרב זיע"א לגנזי מרומים

כל הזכויות שמורות
מכון מחקר תורני דרכי הוראה
ת.ד. 16047 ירושלים טל' 02-6514399
שאלות והערות לפקס 02-6536842
mammordechai@gmail.com
סדר ועריכה : מכון דרכי הוראה לרבנים

ירושלים ה'תשפ"א

כתי"ק של מרן הרב זיע"א
בעניין סדר ההבדלה כשחל ערב פסח בשבת

השנה
יק"ו ה"ז
ג. י"א לייבך
א. הע שנתל הב"ק
י"א צ"ק 2, ז"א
ג. ז"א
י"א שני נ"א א"מ ק"מ
א"מ ק"מ
כ"זי א"מ - ז"א י"ב
א"מ י"ז א"מ א"מ

תוכן עניינים

תוכן עניינים

דברים אחדים

- א דיני ערב פסח שחל בשבת
- א שבת הגדול
- א תענית בכורות
- ב בדיקת חמץ
- ד יום שישי (י"ג ניסן)
- ו בדיקת עלי הירק
- ז הכנת הנרות
- ט רחיצה וטבילה בכוונה
- י הכשרת שיניים תותבות
- יב ליל שבת

- טו שבת ערב פסח
- טו שחרית
- טו הפטרת שבת הגדול

תוכן עניינים

טז	סעודות שבת
יז	שטיפת פיו וניקוי שיניים
כ	מנחה
כא	סעודה שלישית
כד	הכנה בשבת למוצאי שבת
כה	טלטול מצה
כו	מוצ"ש ליל הסדר
כו	תפילת ערבית
כז	הדלקת נרות
כח	קידוש והבדלה
ל	הגדה
ל	שביעי של פסח
ל	הכנות לליל הסדר

דברים אחדים מאת מרן הרב זצוק"ל

ערב פסח שחל בשבת הוא דבר נדיר. כיום שקובעים את השנים לפי סדר ערוך ומסודר וידוע מראש, אין כל הפתעה בשנה שחל בה ערב פסח בשבת, גם אם הדבר לא מצוי כל כך, אולם בתקופת חז"ל היה הדבר נדיר. בתקופת בני בתירא^א, חל להיות ערב פסח בשבת ולא ידעו כיצד לנהוג בעניין קרבן פסח, אם דוחה הוא את השבת אם לאו, עד שבא הלל ולימדם גזירה שווה של "מועדו" מקרבן התמיד. ישב ודרש להם כל היום כולו בהלכות הפסח, ומתוך ענותנותם של בני בתירא, מינהו לנשיא עליהם. ואף על פי שקרבן הפסח בשנה השנייה לשהות בני ישראל במדבר היה בערב פסח שחל בשבת^ב, ועובדה זו לא נעלמה מבני בתירא – יכול להיות שהם חשבו שזוהי הוראה לשעה בלבד.

רבים הם הדינים בשנה שחל להיות בה ערב פסח בשבת. אמנם, בעוונותינו הרבים, אין לנו כיום קרבן פסח, אך ישנן הלכות רבות השונות משנים רגילות, שבהם ערב פסח לא חל בשבת – החל מתענית בכורות שחלה ביום חמישי י" בניסן, וכלה בנוסח שיש לומר השנה בברכת "גאל ישראל" (אם יש לומר ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים, או שיש לומר מן הפסחים ומן הזבחים); ובינתיים הלכות בדיקת חמץ שהשנה הוקדם זמנה לליל שישי י"ג בניסן, וכן דיני הכנת שני תבשילים לליל הסדר, אחד זכר לקרבן פסח והוא

מקורות

א פסחים (ס"ו ע"א), בבא מציעא (פ"ה ע"א).

ב שבת (פ"ז ע"ב).

דברים אחדים ממרן הרב זצוק"ל

הזרוע, או בשר הצלי, והשני זכר לקרבן חגיגה שבשנים רגילות היו מכינים בערב הפסח, כדי שיאכלו את קרבן הפסח על השבע, ובשנה זו אין קרבן חגיגה.

בערב פסח שחל להיות בשנת תשנ"ד הוכנה לראשונה חוברת זו, כדי לרענן ולרכז את ההלכות במקום אחד, ערכנו בזמנו תמצית מההלכות הקשורות לנושא. ועתה הוספנו על הכתוב לפי מנהגי העדות השונות, ובתוספת מראה מקומות.

השתדלנו עד כמה שאפשר לקצר, כי כן למדנו חז"ל: "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה"^ג. ומאחר שחלק מההלכות מרוכזות בשו"ע או"ח סימן תמ"ד, וחלקן מפורזות בסימנים אחרים, לא כל אחד ואחד ידו משנת לחפש ולמצוא את ההלכות או המנהג. וכאמור, מאחר שערב פסח חל להיות בשבת רק לעיתים רחוקות, שר השכחה שכיח, ואין אדם זוכר כיצד נהג הוא בעבר.

לעיתים ציינו את מקור ההלכה מאחרוני מפרשי השו"ע, כמו ה"משנה ברורה" וה"כף החיים". ואף על פי שמקור דבריהם מהש"ס, ממפרשי הש"ס ומהראשונים, בכל זאת לא הזכרנו אותם, כדי שלא להכביד על הקורא, וכדי שנהיה מאלה האומרים דבר בשם אומרו, כשציינו מקור מסויים המזכיר את הראשונים, שמיהם אנו שותים, הרי זה כאילו הזכרנו אותם, ועל ידי זה תבוא גאולה לעולם.

אחד הנושאים הטעונים בירור הוא, כיצד יש לקיים סעודה שלישית. הגמרא אומרת^ד: "ארבעה עשר שחל להיות בשבת – מבערין את הכל מלפני השבת וכו', ומשיירים מן המהורות מזון שתי סעודות, כדי לאכול עד ארבע שעות".

מקורות

ג עיין תוספות פסחים (קיי"ד ע"ב ד"ה "אחד"), ברכי יוסף (סי' תע"ג אות ו').

ד פסחים (גי ע"ב).

ה פסחים (י"ג ע"ב).

דברים אחדים ממרן הרב זצוק"ל

הרי מצה אסור באכילה כל ערב הפסח, ודין זה חמור כלכך עד שהרמב"ם, לפי הנוסחאות שבפנינו, מחייב כל האוכל מצה בערב פסח במכת מרדות "עד שתצא נפשו". עונש זה לא קיים במצוות דרבנן, ואפילו בלא דאורייתא לא קיים עונש זה. אולם מתוך חומרת הדין – וליתר דיוק, מתוך כך שאנשים הקלו באכילת מצה בערב פסח – באו חז"ל והחמירו.

חמץ הרי אסור משעה רביעית, ומעיקר הדין זמן סעודה שלישית הוא אחר שש ומחצה שעות זמניות מהיום¹. יש אומרים שמסיבה זו, אין דין סעודה שלישית בשבת זו. ועיין בן איש חי² שכתב שיש לעשות סעודה שלישית בפירות שברכתם מעין שלש, והמשיך, וז"ל: "ויביאום לפניו בקערה על השולחן, ויאמר גם קודם שיאכל: "אתקינו סעודתא" וכו' כשאר שבת".

ועיין ברכי יוסף³ בעניין חשיבות סעודה שלישית, שכתב שרשב"י ביום ההילולא שלו התפאר על כך שלא ביטול אותה מימיו. ומהזוהר הקדוש⁴ משמע שסעודה שלישית בערב פסח שחל בשבת – נדחית; ושם כתוב כיצד היה נוהג רשב"י: היה מסדר את השולחן (עיין לעיל בדברי ה"בן איש חי"), והשתדל במעשה מרכבה. ועיין לגאון⁵ שהוקשו לו דברי הרמ"א⁶, שסדר העדיפויות בסעודה שלישית הוא פירות ואחר כך בשר ודגים, ואילו במקום אחר⁷ פסק להלכה שבשר ודגים קודמים לפירות. ותירץ הגאון, שאם יאכל בשר ודגים בשבת ערב פסח, לא יוכל לאוכל מצה לתיאבון. וכתב עפ"י דברי

מקורות

- ו הלכות חמץ ומצה (פ"ו הי"ב).
- ז שו"ע (סי' רצ"א סעי' ב').
- ח בא"ח (פרשת צו שנה ראשונה, הלכות ער"פ שחל בשבת, סעי' ה').
- ט ברכי יוסף (סי' רצ"א אות א').
- י זהר (ויקרא פרשת אמור, צ"ה ע"א).
- יא ביאור הגר"א (סימן תמ"ד ס"ק ז').
- יב רמ"א (סי' תמ"ד סעי' א') וז"ל: "ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכול מצה עשירה וכו',

דברים אחדים ממרן הרב זצוק"ל

הזהר הקדוש הנ"ל, וכלשונו: "וסעודה זו נדחית מכל וכל, שמע מינה דאין תקנה לדבר כלל, וכסברא שאין יוצאין בסעודה שלישית אלא בפת, וא"א כלל כנ"ל".

וכבר כתב "כף החיים"⁷, שרשב"י שאני – שהיה יכול לעשות תיקונים במקום סעודה. אולם אנו נעשה שניהם כאחד, דהיינו טוב לכוין וגם לאכול בשר ודגים, פירות וכדו'. וזהו שכתב ה"בן איש חי" שיאמר "אתקינו סעודתא" וכו'.

יש שאוכלים מצה עשירה בסעודה זו ויש שנמנעים מלאכול מצה עשירה אפילו בערב פסח. ומדייקים מכך שאמרו חז"ל⁸: "ומשיירים... מוזן שתי סעודות" – של חמץ משמע. ולכאורה יכלו חז"ל לתקן לאכול מצה בליל שבת או מצה עשירה, ולא תקנו – וטעמם ונימוקם עמם.

ישנם דינים נוספים הקשורים עם ביעור חמץ, אופן הביעור בערב שבת, וכן אופן ביעור חמץ ביום שבת, ובפרט למקפידים שלא למלטל בשבת.

כן מתעוררת שאלות לאותם הסובלים מהורים בשיניהם או בעלי שיניים תותבות. על כל אלה והדומה להם, ימצא הקורא תשובה, לפחות חלקית, בחוברת זו. כן ימצא בה הקורא הלכות ועצות שלא חשב עליהן, וחוברת זו תעורר אותו לשמור ולהקפיד, כך שלא תצא תקלה מתחת ידו.

יהי רצון שנוכח לחוג את חג המצות בשמחה ובדיעות, ונוכח לביאת הגואל ולבניין אריאל במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

מקורות

יקיים הסעודה שלישית במיני פירות או בבשר ודגים וכו', עיי"ש".

יג רמ"א (סימן רצ"א סעי' ה').

יד כה"ח (סימן תמ"ד ס"ק ח"י).

טו גמ' פסחים (י"ג ע"א).

ערב פסח שחל בשבת

שבת הגדול

א כשחל ערב פסח בשבת, נהגו החכמים לדרוש בהלכות בשבת שקודם השבת של ערב פסח (פרשת ויקרא – ז' ניסן) כדי שהציבור ידע מה עליו לעשות קודם הפסח.^א

תענית בכורות

ב הבכורות מקדימים להתענות ביום חמישי דהיינו י"ב בניסן.^ב כיום נהגו הבכורות להשתתף בסעודת מצווה של סיום מסכת, לכן ביום חמישי בבוקר יעשו את ה"סיום".^ג

מקורות וביאורים

א כן כתב בבא"ח (פרשת צו, ערי"פ שחל בשבת, סעי' ה'), משני"ב (סי' ת"ל ס"ק ב'), ובכה"ח (סי' תכ"ט ס"ק ג'-ד') ביאר, וז"ל: "והטעם משום דכשהוא בערב פסח לא נשאר שהות כדי להורות להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו", והוסיף הפמ"ג (משב"ז סי' ת"ל ס"ק א'): "כי בערב פסח שוב אי אפשר להזהיר ולתקן מה שצריך קודם פסח".

ב שו"ע ורמ"א (סי' ת"ע סעי' ב'), בא"ח (ש"ר פרשת צו, ערב פסח שחל בשבת סעי' א'), והטעם כתב הכה"ח (ס"ק כ'): "והטעם דכיון דנדחה מיום השבת שהוא זמנו אין קובעין אותו בערב שבת מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה".

ג וכתב הכה"ח שם (ס"ק כ'), וז"ל: "וכן הוא המנהג דאפילו אם לא התענו הבכורים ביום חמישי כגון שאכלו בסעודת

ב מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת

ג בכור שצם ביום חמישי י"ב בניסן - אסור לו לאכול עד שיבדוק החמץ. אולם מותר לו לטעום מיני מזונות או פירות כדי שיבדוק בישוב הדעת⁷.

בדיקת חמץ

ד מקדימים לבדוק את החמץ ביום חמישי בערב שהוא ליל שישי, היינו ליל י"ג בניסן. ומתחילים לבדוק בצאת הכוכבים⁸, ומברכים "על ביעור חמץ" כבכל שנה אע"פ שאוכלים חמץ ביום שישי וביום שבת, כיון שמשעת הבדיקה כל החמץ שבבית מבוער, חוץ מאותו מקום שבו הוא מצניע את חמצו לצורך סעודותיו עד זמן איסורו⁹.

מקורות וביאורים

לטלטל הנר כדי לבדוק¹⁰, וביום שישי אי אפשר כיון שאין לבדוק באור חמה (שו"ע סי' תל"ג סעי' א', משנ"ב סי' תמ"ד ס"ק ב', כה"ח ס"ק א').

ו וראה ברא"ש (פסחים פ"א סי' י'), וז"ל "ומן הראוי שיברך קודם בדיקה על בדיקת חמץ ותקנו לומר על ביעור לפי שלאחר הבדיקה מיד הוא מבטל והיינו ביעור לחמץ שאינו ידוע לו ומצניע את הידוע לו ואוכל ממנו עד שעה חמישית ואז מבערו מן הבית ועל עסק זה נגזרה הברכה על בדיקה שהיא תחלת הביעור ונגמר בשעה חמישי¹¹, והביאו הב"י (סי' תל"ב), ועיין בקרבן נתנאל (ט"ו) שהביא את דעת הרמב"ם (הלי ברכות פ"א) ורש"י. ועיין בהר"ן שם (פסחים פ"א) שמסבירים באופנים אחרים.

חתן או ברית מילה אין מתענין עוד ביום הששי, והטעם נראה לי דכיון שיש אומרים שאינם מתענין כלל לכן נהגו להקלי". וע"ע מאמר מרדכי (למועדים ולימים פרק ח' סעי' ל"ב, פרק פרק י' סעי' ב"ג).

ז שו"ע (סי' ת"ע סעי' ב'), משנ"ב (ס"ק ו'), וכתב הב"ח (שם סעי' א'): "והבכורות מתענים ביום חמישי, על כן אם הבודק הוא בכור יטעום קודם הברכה פירות או מיני מזונות כדי שיבדוק בישוב הדעת ובנחת¹², וביאר הכה"ח (סי' ת"ע ס"ק כ"א), בשם המהרי"ל: "יטעום טעימא בעלמא דלא שייך בה אימשוכי". וע"ע מאמר מרדכי (למועדים ולימים פרק ח' סעי' ל"ג, פרק י' סעי' ב"ג).

ח שו"ע (סי' תמ"ד סעי' א'), והטעם כתב הב"י: "שהרי בליל שבת אינם יכולין

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת ג

ה אם לא בדק בליל שישי – יבדוק עם נר בברכה ביום שישי עד זמן הדלקת נרות.^א

ו הנוהגים לפזר עשרה פתיתים של חמץ עטופים בנייר, יעשו זאת בלילה זה^ב, ואחר הבדיקה יאמרו: "כל חמירא וכו'". וכמו כל שנה גם בשנה זו אסור לאכול או ללמוד קודם בדיקה זו. מי שקשה עליו, ואינו יכול לבדוק כשהוא רעב - יטעם מיני מזונות או פירות כדי שיבדוק בישוב הדעת.^ט

ז יזהר להצניע במקום מיוחד את עשרת הפתיתים וכן את כל החמץ שנשאר לו ורוצה לאוכלו בליל שישי, יום שישי, ליל שבת ויום שבת, שאם יתפזר - יצטרך לחזור ולבדוק.^ק

מקורות וביאורים

הביא דברי רבינו האר"י (פרי עץ חיים שער כ"א סוף פרק ה'): "דצריך להניח קודם הביעור יו"ד פתיתי חמץ לבערם ולכן שורפין ומבטלין אותם מן העולם נגד יו"ד כתרין דמסאבותא".

ח ראה בשו"ע (סי' תל"א סעי' ב', וסי' רל"ב, וסי' רל"ה), שאין לאכול פת יותר מכביצה מחצי שעה לפני בדיקת חמץ, אבל פירות אפ"י הרבה מותר, ובהגיע זמן הבדיקה כתב המשני"ב (סי' תל"א ס"ק ו'), ובבה"ל (ד"ה שלא), שמכל מקום לא יאכל הרבה פירות, והוסיף הכה"ח (ס"ק ט"ו), שמזונות מותר עד כביצה, וראה עוד לעיל (סעי' ג').

י ראה בשו"ע (סי' תל"ד סעי' א'), משני"ב (סי' תמ"ד ס"ק ג').

ז ראה ברמב"ם (הלי חמץ ומצה פ"ג), שו"ע (סי' תל"ה סעי' א'), וכתב הכה"ח (ס"ק א'), שבדיקה זו עושים בנר כדי לא לחלק בין בדיקה לבדיקה, וראה במשני"ב (ס"ק ד').

ח ראה רמ"א (סי' תל"ב סעי' ב'), שהטעם שמניחים עשרה פתיתים כדי שברכתו לא תהייה לבטלה, וראה במשני"ב ס"ק י"ג שדחה טעם זה וראה בשער הציון ס"ק י"ב, ובחק יעקב ס"ק י"ב כתב טעם אחר, וז"ל " ולי נראה טעם המנהג שאם יבדוק ולא ימצא זמן מה יתירשל שוב ויתייאש מן הבדיקה ולא יבדוק עוד היטב לכן מניחין לו פתיתין שעל ידי זה שימצא חמץ יתן לבו לבדוק היטב אולי ימצא עוד ואין לבטל מנהג ישראל", ובכה"ח (ס"ק ל"א),

ד **מאמר מרדכי** = דיני ערב פסח שחל בשבת

ח יש להשגיח, כשנותנים פת לקטנים בליל שישי וביום שבת שלא יפוררו ולא יפזרו חמץ בבית^{יא}.

יום שישי (י"ג ניסן)

ט מתפללים תפילת שחרית כמו בכל יום שישי. ואף שבשנה רגילה יש שאינם אומרים "מזמור לתודה" - בשנה זו אומרים אותו לכל הדעות^{יב}.

י יש לקרוא ביום שישי שניים מקרא ואחד תרגום של פרשת השבוע^{יג}.

יא בבוקר (י"ג ניסן) יבער את עשרת הפתיתים וכן כל חמץ שמצא בעת הבדיקה^{יד}. ומשייר רק חמץ מצומצם לשתי סעודות שבת, וגם לאכילה ביום שישי^{טו}.

מקורות וביאורים

- יא** מהטעם המבואר בסעי' הקודם.
- יב** ראה ברמ"א (סי' נ"א סעי' ט"ו) שכתב שלא אומרים מזמור לתורה בערב פסח, וביאר המג"א בס"ק י"א הטעם כיון שלא היו מקרבים קרבן תודה, שמא לא יספיקו לסיים לאוכלו עד סוף זמן אכילת חמץ, וראה בב"י שיש לומר וביאר "משום דמזמור זה אין אנו אומרים אותו לשם קרבן תודה אלא לשם הודאה", וכ"כ בעוד יוסף חי (פרשת ויגש סעי' ו'). ובכה"ח (סי' נ"א ס"ק כ"א). מנהגי בית א-ל (סעי' ב'). שו"ת תורה לשמה (סי' ת"כ), אבל בשנה זו שאין את החשש הנ"ל ולכו"ע יש לאומרו. וע"ע מאמר מרדכי (הלכות לימות החול, פרק י' סעי' ע"ה).
- יג** ראה שו"ע (סי' רפ"ה), וע"ע מאמר מרדכי (שבת ח"א פרק ב'), על זמן קריאת שמו"ת (סעי' י"ד ואילך).
- יד** ראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' א'), ובבא"ח (ש"ר פרשת צו, הלכות ער"פ שחל בשבת סעי' א'), וכתב הבה"ל (בד"ה ומשיירין), שיכול לשייר גם את האוכל שצריך ליום שישי עד הלילה, וכ"כ הכה"ח (ס"ק כ').
- טו** עיין שו"ע (סי' תמ"ד סעי' א', ב'), כה"ח שם (ס"ק כ"ב) משני"ב שם (ס"ק ט') וביאור הלכה שם (ד"ה "ומשיירין"), וברמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ג ה"ג), בא"ח (ש"ר פרשת צו, ער"פ שחל בשבת סעי' א').

ה מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת

יב טוב לשרוף את החמץ הנ"ל בשעות המוקדמות לפני הצהריים^ט. סוף זמן ביעור החמץ לכתחילה (אשכנזים- 11: 42 ספרדים 10: 58). אם לא שרף את החמץ בשעות הנ"ל - יכול לשרוף במשך כל יום שישי עד זמן הדלקת הנרות של ערב שבת^י.

יג לאחר הביעור לא יאמר את נוסח הביטול: "כל חמירא" כי החמץ עוד נשאר בביתו ועדיין אוכל ממנו, ויבטל את החמץ ביום שבת אחרי שסיים ארוחת בוקר^י. [וכדלקמן בסעי' ס"ו].

יד טוב שימכור את החמץ לפני יום שישי. אם לא מכר - יכול למכור חמץ ביום שישי עד זמן הדלקת נרות שבת. וצריכים לברר ברבנות המקומית את סוף זמן מכירת חמץ באותו מקום^ט.

טו מותר למכור את החמץ לגוי בערב שבת על מנת שיקנה אותו ביום השבת [כגון: בשעה עשר בבוקר]^ב.

מקורות וביאורים

זז ראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' ב'), וכתב שהטעם "כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות". ובא"ח (ש"ר פרשת צו, ערי"פ שחל בשבת סעי' א').

ב כתב בשו"ת רבי עקיבא איגר (ח"א סימן קנ"ט, וביומא דף י"ג ע"ב ד"ה על ספיקתו) שאפילו בדבר מצוה - אסור לעשות קניין המתמשך, ולדעת תרומת הדשן (סי' רס"ט) והבא"ח בתורה לשמה (סי' ע"ז) - מותר לעשות קניין, וכיון שמכירת חמץ היא מצרכי מצוה - מותר לעשותה באופן שיחול הקניין בשבת (ראה הערה הקודמת).

יז לוח ארץ ישראל (טוקצינסקי). אחרונים.

יח שו"ע (סי' תמ"ד סעי' ה', ו'), ומשנייב (שם ס"ק יז), כה"ח (שם ס"ק כ"ג), בא"ח (ש"ר פרשת צו, ערי"פ שחל בשבת סעי' ב').

וראה בכה"ח שם (ס"ק ל"ג) שכתב שמותר לתת במתנה לגוי בשבת חמץ:

יט ראה במשנייב (סי' תמ"ד ס"ק כ'), ובכה"ח (ס"ק ל"ח) שהביאו מחלוקת בפוסקים אם ניתן לעשות מכירת חמץ

טז יום שישי השנה מותר לעשות בו מלאכה אחר חצות^{כא}, אך לא אחר זמן מנחה קטנה (כשלוש שעות לפני צאת הכוכבים)^{כב}.

בדיקת עלי הירק

יז יבדקו היטב את עלי החסה והכרפס ביום שישי, וישטפו וירחצו אותם לפני שבת^{כג}. ואין לשרותם במים 24 שעות. ויניחום עטופים בניילון במקרר, ויש מקילין להניחם בבד רטוב^{כד}. אם לא בדק בערב שבת - אסור לבדוק בשבת, ויבדוק היטב במוצאי שבת ליל פסח. ועדיף במקרה זה לקחת את הגזע של החסה או את הקלח ולא את העלים^{כה}.

יח טוב להכין את הבשר הצלי או את הזרוע מיום שישי, ומותר להניחם במקרר או בהקפאה, ויוציאם רק במוצאי שבת. אם לא צלה ביום שישי

מקורות וביאורים

כדברי הירושלמי מחמת שזה זמן הקרבת קרבן פסח ובשנה כזאת מקריבים בשבת, ולכן מותר ביום שישי במלאכה אחר חצות, וכ"כ כה"ח (סי' תסי"ח ס"ק ג'). כה"ח (סי' תמ"ד ס"ק כ"א).

כב ראה שו"ע (סי' רנ"א סעי' א'), ובמשני"ב (ס"ק ג'), ובבה"ל (ד"ה ויש מפרשים).

כג והטעם כתב הכה"ח (סי' תע"ג ס"ק צ"א), וז"ל: "וכשחל ערב פסח בשבת צריך לבדוק אותם מערב שבת כי אין שבת מכין ליום טוב כנודע".

כד כה"ח סיח' תע"ג ס"ק פ', צ"א.

כה ראה בבא"ח (ש"ר פרשת צו סעי' כ"ז).

"במתנה גמורה, ואף על פי שאסור ליתן בשבת מתנה שאין בה צורך השבת, כמ"ש בסימן ש"ו, מכל מקום כיון שהוא עושה כן כדי לבער החמץ מרשותו שלא יעבור עליו בפסח בבל יראה, הרי יש בנתינה זו צורך מצוה, ומותר ליתן מתנה לצורך מצוה, כמ"ש שם. רבינו זלמן אות ט'. ודוקא בחמץ התירו לתת לעכו"ם אבל לא שאר חפצים, דדי לנו לנער המפה ולקנח הקערות. פחד יצחק אות ע', והביאו עיקרי הד"ט סימן י"ז אות כ"ט יעו"ש". וכן כתב המשני"ב שם (ס"ק ט"ז).

כא ראה בזכרונות אליהו (מערכת פ' אות ט"ו), וביאר הבה"ל (סי' תסי"ח ד"ה מחצות) - שנוקטים שהטעם שאסור לעשות מלאכה אחר חצות בערב פסח הוא

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת ז

- יש מחלוקת אם מותר לצלותו במוצאי שבת. לכן אם שכח - יצלה בליל פסח על דעת לאכול ממנו ביום פסח או להאכיל לקטנים. וי"א שיניח בקערה בשר מבושל^{כז}.

יט הנוהגים לאפות מצה בערב פסח - יאפו בשנה זו בערב שבת אחר חצות^{כז}.

כ הנוהגים להכין תבלינים לחרוסת ודכים במדוכה - יכינו מערב שבת. אם לא הכינו - ירסקו בשינוי (לא בפומפיה) במוצאי שבת^{כח}.

הכנת הנרות

כא יש להכין מערכת פמוטים כפולה לשבת ויום טוב, מכיוון שאסור להדביק את הנרות בפמוטים ביום טוב. ואם לא הכין, מותר לתקוע את הנרות ולא

מקורות וביאורים

כו ראה שו"ע (סי' תע"ג סעי' ד'), שנהגו להכין את הזרוע צלי, ובסי' תע"ו (סעי' א', ב') כתב שלגבי אכילת בשר צלי בליל פסח תלוי הדבר במנהג המקומות, וכתב המשני"ב (סי"א) שנהגו שלא לאכול, וכתב הכה"ח (סי"ג), שמה שמניחים זכר לקרבן פסח אין לאכול בליל הסדר, וכ"כ בסי' תע"ג סי"א, וע"כ כתב המשני"ב (סי' תע"ג סי"ב) שיש להכין את הזרוע מראש, כדי שלא יהיה מכין מיו"ט לחול, ואם שכח יכול להכינו בליל הסדר ובלבד שיאכל את זה ביום, וכתב הכה"ח (סי"א סי"ג): שלנוהגים שלא לאכול צלי גם ביום ממילא יבשלו ולא יצלהו, ויאכל ממנו ביום. אמנם דעת הבא"ח (שם סעי' ל'): שמותר לצלותו גם אם לא יאכל ממנו

למחרת, וראה מה שכתב עליו הכה"ח שם.

כז עיין שו"ע (סי' תני"ח סעי' א'), וכתב שהטעם שאופים בכל שנה בזמן זה, הוא כיון שאז זמן הקרבת קרבן פסח, ובשנה כזו, הטעם כתב המשני"ב (סי"א ו') זכר לשאר שנים. ובכה"ח (שם סי"א) הביא טעם נוסף בשם הלבוש כדי שלא יטעו בשאר שנים, יעו"ש.

כח עיין שו"ע (סי' תקי"ד סעי' א'), משני"ב וכה"ח (שם). ועיין פמ"ג (משב"ז סי"א ב') ועיין כה"ח (סי' תע"ג סי"א צ"ו-צ"ז) ומשני"ב (שם סי"א מ"ז). ועי"ע מאמר מרדכי שבת (חלק ד' פרק צ"ט סעי' ט"ז, ובפרק ק' סעי' כב והלאה).

ח מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת

להדביקם על ידי חימום^{כט}. וכן יכין נר שדולק 26 שעות - כדי להעביר ממנו אש במוצאי שבת^ל.

כב יש להדליק נרות שבת במקום שבו אוכלים. אמנם אם אוכלים סעודת ליל שבת במרפסת או במקום שיש שם רוח ויש חשש שיכבו הנרות, לא ידליקו שם ותדליק האשה בברכה בתוך הדירה במקום בו תהנה מאור הנרות^{לא}.

כג טוב להכין נרות גדולים לליל פסח, כדי שיאירו עד סוף הסעודה. היינו עד אחר ההגדה והסעודה, שזה קרוב לחצות הלילה. ובדיעבד אפשר להדליק נרות רגילים^{לב}.

כד אין מבשלים לשבת זו דייסת חמץ וכיוצא בזה מכיוון שהיא נדבקת בקערה וניקוי הסירים והצלחות הוא הכנה משבת ליום אחר^{לז}. ואם בישל - יקנח באצבעו את הדייסה. ואם אי אפשר לקנחו - יש להדיחו במעט מים להעביר את החמץ^{לז}.

מקורות וביאורים

כז אחרונים. שיאכל וישתה לאורו עד שישי - הרי זה

מברך בשופי אליבא דכ"ע"י. ובדיעבד די ל' ראה שו"ע (סי' תקי"ד סעי' א').

בנרות רגילים, אם נהנה קצת מהם - ראה משנ"ב (סי' רס"ג ס"ק מ"א), וע"ע מאמר מרדכי (שבת ח"א פרק י"א סעי' ט"ז).

לא ראה בשו"ע (סי' רע"ג סעי' ז'), ובסי' רס"ג סעי' ט'), וראה במשנ"ב (סי' ל"ט - מ"א).

לג ראה בשו"ע (סי' שכ"ג סעי' ו'), שאין לרחוץ כלים שלא לצורך השבת, וראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' ג'), שלכן אין לבשל דבר מאכל שנדבק לסיר לשבת זו, כן ביארו המשנ"ב (סי' י"א), ובכה"ח (סי' כ"ו).

לב ראה בהלק"ט (ח"א סי' רמ"ז) שכתב וז"ל: "וצריך להדליק נר שידלוק כל הלילה דדבר שמצותו בלילה - כל הלילה מצותו, ואם איש עני הוא - ישכב באפילתו ולפחות יקח כשיעור סעודה", וכתב עליו בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' ל') שזה רק חומרא ולמעשה: "כל שהניח שמן שיעור

לד כן כתב ברמ"א (סי' תמ"ד סעי' ג'), שאם עבר ובישל דבר שנדבק מותר

כה טוב שיבשלו לשבת את כל האוכל כשהוא כשר לפסח, ובכלים כשרים לפסח^{לה}.

כו טוב להכין כלי הגשה וסכויים לשימוש חד פעמי, וכן רצוי להשתמש במפות ניילון חד פעמיות, כדי שלא יכנס למחלוקת אם מותר לשטוף כוסות וצלחות שאכל בהם חמץ^{לו}.

רחיצה וטבילה בכוונה

כז מצווה להתרחץ ביום שישי לכבוד החג^{לי}. הנוהגים לטבול בערב החג^{לח}, ירחצו ויטבלו ביום שישי. ורצוי, אם אפשר, לטבול גם ביום שבת^{לט}.

מקורות וביאורים

לנקותו בשבת, וביאר המג"א (ס"ק ה') שהתירו משום איסור חמץ, וכתב המשנייב (ס"ק י"ג): שאם אפשר בקינוח לא יעשה הדחה, כיוון שאין צריך לה, וכ"כ כה"ח (ס"ק כ"ח).

לח ראה בהערה הקודמת, ועייכ המהר"י וויל (סי' קצ"ג) נהג לבשל לשבת זו בכלים חדשים או כלי פסח, הביאו הכה"ח (ס"ק כ"ה), והמשנייב (ס"ק י"ד).

לו ראה בהערות ל"ג-ל"ה.

לז ראה שו"ע (סי' ר"ס סעי' א'), וכתב הרמ"א (סי' תע"א סעי' ג') שה"ה בערב יו"ט, וראה במשנייב שם (ס"ק כ"ב), ובכה"ח (סי' תס"ח ס"ק ק"א).

לח גמי ראש השנה (ט"ז ע"ב): חייב אדם

לטהר עצמו ברגל, וכתב בשער הכוונות (דף ע"ח ע"א) שעייכ יש לטבול אחר חצות, הביאו כה"ח (סי' תס"ח ס"ק ק"א), ומשנייב (סי' תע"א ס"ק כ"ב).

לט אע"פ שבשבת אסור להתרחץ, כמבואר בשו"ע (סי' שכ"ו סעי' א'). מכל מקום מותר לטבול כמבואר בשו"ע (שם סעי' ח'), וראה בכה"ח (ס"ק ל"ג), שהטעם שטבילה במים חמים לא הוי בכלל גזירת מרחצאות, והוסיף (ס"ק ל"ב): שכן מנהג רוב תלמידי חכמים בירושלים לטבול בשבת בבוקר וכדברי האר"י, וראה עוד משנייב (ס"ק כ"ד) ובה"ל (ד"ה אדם מותר) שכתבו, שמצד הטבילה מותר, אך לאשכנזים יש להחמיר משום חשש שיבואו לסחוט את המגבת, וראה עוד במאמר מרדכי שבת (ח"ה פרק ק"ד סעי' ט"ו).

כח יש לאחסן את כל כלי החמץ במקום מיוחד ביום שישי. בדיעבד יכול לאחסנם ביום שבת קודם זמן הביעור. וכן יעשה בכלי חמץ שהשתמש בהם בשבת^מ.

כט יש להגעיל את הכלים שרוצה להשתמש בהם בפסח עד ערב שבת. ואם יש לו צורך גדול להכשיר כלי שהשתמש בו בשבת בשביל ליל הפסח - ישאל שאלת חכם כיצד להכשירו^{מא}.

הכשרת שיניים תותבות

ל מי שיש לו שיניים תותבות - ישפשפם היטב ויערה עליהם מים חמים בערב שבת וטוב להניחם בתוך מים עם מלח. ואם יש חשש שמא יתקלקלו, יערה עליהם מכלי שני, והעיקר לנקות טוב^{מב} (ועיין לקמן סעיפים ס"ב-ס"ג).

מקורות וביאורים

להגעלה ראה עוד בשו"ע ורמ"א (סי' תקי"ט סעי' ח') ובמשנ"ב שם (ס"ק כ"ו), ובכה"ח (ס"ק מ"ד), בדרכי ההיתר, אם יש לו מים חמים מבעבעים, ובשער הציון (ס"ק ל"א).

מב ראה באיסור והיתר (כלל ל"ד סעי' כ'), שבדרך כלל דבר שאוכלים הוא פחות מיד סולדת, וראה עוד בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קצ"ז), שמ"מ בפסח בשיניים תותבות יש להחמיר, משום איסור חמץ, וכן כתב בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סי' מ"ג אות י"ב), והטעם שמא שתה משקה חם שהוא יד סולדת בו, והולכים בפסח גם אחר מיעוט תשמיש ראה בשו"ע והרמ"א (סי' תנ"א סעי' ה'), וכן כתב כה"ח (ס"ק פ"ג), וע"כ צריך עירו מכלי ראשון, וכן יש

מא ראה בשו"ע (סי' שלי"ג סעי' א'), שאסור לפנות בשבת אוצר, אמנם אם רוצה לפנותו לצורך מצוה - מותר, ארבע וחמש קופות, והטעם ביאר המשנ"ב (ס"ק א') משום טרחא או עובדין דחול, וכתב כה"ח (ס"ק ו'), שאם היה יכול מאתמול אף לצורך מצווה אסור, ולכן יש לפנות את הכלי חמץ לפני שבת, ולכן את של שבת יכול לפנות כמבואר בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' ד'), אמנם בדיעבד מותר דלא גזרו משום איסור חמץ.

מב ראה בשו"ע (סי' שכ"ג סעי' ז'), שהביא מחלוקת אם ניתן להטביל כלי בשבת, וראה ביו"ד (סי' ק"כ סעי' ט"ז), והטעם מבואר בב"י שהוא משום מתקן, וה"ה

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת יא

לא יש להשאיר לחם מצומצם לסעודת ליל שבת ויום שבת בבוקר, ורצוי לקנות לחמניות קטנות או פיתות אשר אינן משאירות פירורים, וגם כדי שיוכל לקיים בהן לחם משנה^{מג}.

לב האופה מצות יקפיד להפריש מהם חלה אחרי האפייה. לא הפריש חלה מן העיסה ונזכר בליל פסח שחל בשבת, ואין לו מצה אחרת או שלא סומך על שכנו וכדו', בחלת חוץ לארץ יכול להשאיר חלק מן הלחם למוצ"ש כדי שיפריש ממנו חלה ולאכול את השאר ביום טוב^{מד}. אמנם חלת ארץ ישראל שאסור לאכול עד שיפריש - יפריש במחשבה^{מה}.

מקורות וביאורים

מה ראה שו"ע (סי' שכ"ג סעי' א'), וכיון שאכילת מצה בליל הסדר מהתורה. כתב כה"ח (סי' תנ"ז ס"ק ט"ז): "אם שכח להפריש חלה בארץ ישראל בערב שבת - אין תקנה בשבת דיתקן במחשבה. קרית מלך רב חלק ב' בשו"ת סימן ט', ברכי יוסף שם אות ג'. ועיין באשל אברהם סימן תק"ו אות ח' שכתב דבליל פסח ובליל סוכות בשכח להפריש מערב יום טוב בחלת ארץ ישראל - יש לומר דמפריש, דהוי דבר תורה ודחי לשבות דאין מפרישין באין לו לחם אחר, יעו"ש. מיהו בשאלת יעב"ץ חלק א' סימן קל"ג דעתו נוטה להתיר בזה בארץ ישראל להפריש בכל יום טוב כשאין לו לחם אחר, יעו"ש. ונראה דיש לסמוך על זה היכא שאי אפשר לשאול מאחרים".

ולגבי הפרשה במחשבה, כתב רמב"ם (הלכות תרומות פרק ד' הל' ט"ז): "הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא

לחוש לדעת הש"ך (יו"ד סי' ק"ה ס"ק ז'), וזבחי צדק (סי' צ"ד ס"ק נ'), שבדבר שהוא גוש בכלי שני בולע ומפליט, ומ"מ כאשר יש חשש שיהרס השיניים יש לסמוך על השו"ע (סעי' ה') שהולכים אחר רוב תשמיש, ראה בכה"ח (ס"ק ק"ו), וכן בדבר גוש הקל החת"ס (יו"ד סי' צ"ה) בשם רבו, ולכן יש להקל עכ"פ בעירו מכלי שני.

מג עיין שו"ע (סי' תמ"ד סעי' א') ובכה"ח (סי' תל"ד ס"ק ג').

מד ראה בשו"ע (יו"ד סי' שכ"ג סעי' א'), שכתב: "ואם רצה לאכול תחלה ואחר כך יפריש החלה, בח"ל - מותר, מפני שאין עיקרה אלא מדבריהם", ועיין שו"ע (או"ח סי' תק"ו סעי' ג'), בא"ח (ש"ש פרשת שמיני הלכות חלה סעי' ה') וכה"ח (סי' תק"ו ס"ק כ"ט), סי' תנ"ז ס"ק ט"ז, סי' תמ"ד ס"ק ה'), משני"ב (סי' תק"ו ס"ק כ"א).

יב _____ **מאמר מרדכי** = דיני ערב פסח שחל בשבת

לג למחמירים - טוב לפתוח את בקבוקי היין ביום שישי. וטוב לפתוח גם את חבילות המצות מיום שישי, ואם לא פתח - יפתח בליל פסח, ויזהר שלא יקרעו האותיות^מ.

ליל שבת

לד המנהג לעשות עירובי חצרות עם מצה^מ, ובדרך כלל עושים זאת בערב פסח. ויש שנהגו לעשות עירוב חצרות בערב שבת חול המועד. ובשנה שחל ערב פסח בשבת, יעשו כולם עירוב חצרות בערב שבת אחרי מנחה לפני קבלת שבת, ואם יש חשש שיגמרו את תפילת המנחה בין השמשות - יעשו את העירוב לפני מנחה^מ.

לה אומרים "במה מדליקין" בקבלת-שבת^{מט}.

מקורות וביאורים

בשפתיו כלום - הרי זו תרומה, שנאמר: 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן' - במחשבה בלבד תהיה תרומה". וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' של"א סעי' מ"ו), וראה במהרי"י קורקוס שם מש"כ בזה וה"ה לכאן.

מז ראה בשו"ע (סי' ש"י סעי' א') שיש לעשות עירוב חצירות בפת, וראה

בכה"ח (סי' ז'), ובמשנ"ב (סי' ק ג'), שהטעם שבמקום סעודתו שם קובע מקומו. וראה בשו"ע ורמ"א (סי' ש"ח סעי' ה'), שטוב לעשות את עירובי חצירות במצה כיון שאינה מתעפשת, ויכולים לשומרה לכל השנה כולל פסח.

מח עיין שו"ע (יו"ד סי' שצ"ג סעי' א') וע"ע מאמר מרדכי שבת (ח"ג פרק נ"ו).
מט שו"ע (סי' ע"ר) ובנושאי כלים שם. וע"ע מאמר מרדכי (שבת ח"א פרק כ"ה סעי' ל"ה ואילך).

מז ראה בשו"ע (סי' ש"י סעי' ז', וחי'). ובפמ"ג (משב"ז סי' א'), ובכה"ח (סי' נ"א), ובמאמר מרדכי שבת (ח"ד פרק פ"ו הערה ו'), שהטעם שמותר לפתוח בקבוקים בשבת הוא כיון שדומה לחותלות, אמנם יש להיזהר שלא יקרע אותיות, ראה שם (ח"ה פרק קט"ז).

לו יש הנוהגים לא לאכול מצה שלושים יום קודם הפסח²¹, ויש הנוהגים מר"ח ניסן. אמנם מהדין האיסור הוא רק מהבוקר של ערב פסח ונוהגים להחמיר גם מהלילה²². על כן לא נהגו לעשות סעודת שבת בליל שבת במצה (כל זאת בנוסף לטעם של ספק ברכות על מצה שבדרך כלל מברכים עליה "מזונות" לפני פסח).

לז טוב לאכול סעודות השבת במקום מיוחד, בחצר או במרפסת מרוצפת, ויפרוס על השולחן מפת ניילון, וכסה את הלחם במפת נייר, משום חשש שידבקו פירורי חמץ במפת בד, ויזהר שלא יפלו פירורים ברצפה, וכן לא יאכל במקום שיש שטיח²³.

לח יש הנוהגים לפרוס מפת ניילון מתחת לשולחן, כך שאם יפלו פירורים, יפלו על המפה²⁴.

לט אחר גמר האכילה ינער בגדיו. ולא יגע בכלים של פסח אלא אם כן רחץ ידיו.

מ יזהר שלא יערה מכלי ראשון של פסח לתוך צלחת של חמץ אפילו ריקה. ובדיעבד אם עירה תבשיל לצלחת חמץ ולא היה בצלחת חמץ - אין לאסור²⁵. ועדיף להשתמש בכלים חד פעמיים.

מקורות וביאורים

נ ראה בגמ' פסחים (ו' ע"א).

סימן כ"ז).

נא ראה ברמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ו הל' י"ב), וברמ"א (סי' תע"א סעי' ב'), ובכה"ח (סי' תע"א ס"ק כ"ב), ובמשנ"ב שם (ס"ק י"ב), שהאיסור מעלות השחר, וראה עוד בבא"ח (ש"ר פרשת צו סעי' כ"ו), שהאיסור מתחיל כבר מליל ארבעה עשר, וכן הוא בשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח

נב ראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' ד').

נג ראה בהערה הקודמת.

נד והטעם שלכתחילה יש לחוש שניצוק חשיב כמחובר, ראה ברמ"א (יו"ד סי' ק"ה סעי' ג'), ובשו"ע הרב (סי' תנ"א ס"ק נ"ט), ובשער הציון (סי' תמ"ד ס"ק ד'), ובפמ"ג (א"א ס"ק ד'), ובכה"ח (ס"ק כ"ה).

מא יש אומרים שיטאטא את הקרקע על ידי שינוי בבגד כיון שאסרו לטאטא במטאטא רגיל שמא יישר את העפר שעל הקרקע. ובימינו שכל הדירות מרוצפות ואין בהן עפר - מקילים לטאטא בשבת עם מטאטא רגיל ובלבד שהמקום יהיה מרוצף^{נח}. ולכן מי שיש לו מקום לאכול בחצר שאינה מרוצפת או במקום מרוצף - יאכל במקום המרוצף כדי שיוכל לטאטא אותו. ולכן אין להחמיר לומר לגוי לטאטא בשבת זו, כיון שיש חשש שהנכרים לא יטאטאו כראוי כיוון שאינם מבינים חומרת איסור חמץ.

מב ובכל מקרה עדיף לטאטא במטאטא עם שערות רכות. ובפרט בשבת זו^{נז}.

מג חייל שנמצא בערב פסח שחל בשבת באוהל בשטח או במחנה צבאי וכיו"ב במקום שהקרקע אינה מרוצפת, ואינו יכול לטאטא את הרצפה, עליו לכסות את החמץ בחול^{נח}. ולכן עליהם לזכור להכין דלי מלא חול מערב שבת על דעת להשתמש בו בשבת ואז אין בחול זה איסור "מוקצה"^{נח}.

מד טוב לטאטא במטאטא ישן ולזרוק אותו עם החמץ (רק שלא יפרק ולא ירכיב את מקל המטאטא בשבת). ואם אינו עושה כן, יש לנער את המטאטא חזק מהפירורים בפח האשפה שברחוב או בשירותים ומותר גם לשוטפו במים. ויבדוק שלא נשאר בו חמץ בין שערות המטאטא.

מה אין לשטוף את הרצפה בשבת^{נט}.

מקורות וביאורים

<p>ח'י, מ"מ אין צריך מעיקר הדין לבער מפני שהפירורים מתבערים מאליהם, ואינו אלא חומרא בלבד (ועיין משנ"ב ס"י תמ"ד ס"ק ט"ו).</p> <p>נ"ח ראה בשו"ע (ס"י ש"ח סעי' ל"ח), ובכה"ח (ס"ק רכ"ט), ובמאמר מרדכי שבת (ח"ה פרק קי"ד הערה ט').</p> <p>נ"ט ראה שו"ע (ס"י של"ז סעי' ג'), ובמשנ"ב (ס"ק י"ז).</p>	<p>נ"ה ראה שו"ע (ס"י של"ז סעי' ב'), וברמ"א (שם), וראה בבה"ל (ד"ה ויש מחמירים) שבמקום שרוב בתי העיר מרוצפים מותר לטאטא לכו"ע.</p> <p>נ"ו ראה ברמ"א (ס"י של"ז סעי' ב'), ובמג"א (ס"ק ה'), ובבה"ל (ד"ה שלא ישברו), ובמאמר מרדכי שבת (פרק קי"ד הערה ה').</p> <p>נ"ז למרות שאין כיסוי עפר פחות מג"ט בגדר ביעור, (עיין שו"ע ס"י תל"ג סעי'</p>
--	--

שבת - ערב פסח

שחרית

מו ישכימו להתפלל, ורצוי להתפלל כותיקין עם הנץ החמה על מנת שיספיקו לאכול סעודת שבת בפת קודם זמן איסור חמץ^פ.

מז המתפללים אחר הנץ החמה לא יאריכו בניגונים ועליות כדי שיספיקו לקיים את סעודת השבת בניחותא ולא בחיפזון^א.

הפטרת שבת הגדול

מח ב"שבת הגדול" יש מפטירים הפטרת: "וערבה"^ב בספר מלאכי^ג, והספרדים נוהגים להפטיר הפטרת: "וערבה" רק כאשר ערב פסח חל בשבת כבשנה זו. אמנם לנוהגים כדעת הגר"א נוהגים בשבת זו להפטיר בפרשת השבוע^ד.

מקורות וביאורים

ס כן כתב הגרי"ח זוננפלד (סדר ערב פסח שחל בשבת אות ה') "שבשבת זו בכל בתי כנסיות משכימים להתפלל כשיאיר היום".

סא ראה בכה"ח (סי' תמ"ד ס"ק ז'), ובמשנ"ב (ס"ק ד').

שנה ושנה, מפני שבפסח העולם נידון על התבואה (ר"ה ט"ז.), ואיתא בגמ' (שבת ל"ב:) דבעון ביטול תרומות ומעשרות השמים נעצרים, והיוקר הוה, ולכך בהפטרה זו יש מן הפסוקים המעוררים על התרומות ומעשרות, וכ"כ הגרי"מ טיקוצ'ינסקי בספרו ארץ ישראל (עמ' ס"א), וראה ביפה ללב (סי' ת"ל), וע"ע בספר ארץ חיים (סתהון, סי' ת"ל) שהביא בזה ב' מנהגים.

סב ראה קיצשו"ע (סי' קט"ו סעי' ה'), הלבוש (סי' ת"ל סעי' א'). ספרי המנהגים ר"א קלויזנר (סעיף פ' עמ' ע"א) ור"א טירנא (ניסן עמ' ל"א), ערוך השולחן (סי' ת"ל סעי' ה'), וראה בסידור יעביץ שהפטרת 'וערבה' שייכת לשבת הגדול בכל

סג מלאכי (פרק ג', ד' עד כ"ד).

סד כה"ח (סי' ת"ל ס"ק ג'), ולדעת הגרי"א

סעודות שבת

מט יש פורסים מפת ניילון תחת השולחן ובסביבותיו וזורקים אותם אחר האוכל על מנת שלא לשטוף כלים משאריות חמץ משבת לצורך יום חול (ועיין לקמן כיצד ינהג בחמץ ברשותו).

נ אם יש לו סיר על האש והאוכל מבושל כל צרכו ורוצה להוציא ממנו חלק עבור סעודת שחרית - מותר. ואף שיש מחמירים בכך מחשש למגיס - במקום מצווה מותר^{סה}.

נא אחר סיום סעודת שחרית, ירחץ את ידיו וינער את בגדיו. וטוב להחליף את המגבות. וטוב שהמבוגרים, וכל שכן הילדים, יחליפו את בגדיהם, שיש בהם חשש לפירורי חמץ. ואם נמצאו בבגדים פירורי חמץ - ינערום ויניחם עם החמץ לפני שיגיע זמן הביעור^{סו}. ואחר כל זה ינקה את הרצפה כאמור לעיל בערב שבת.

נב אחר שאכל בשבת זו סעודת שחרית, ינער המפה שאכלו בה ויקנח את הקערות באצבעו, ויטמנם מן העין עם שאר כלי חמץ (וטוב להשתמש כל השבת בכלים חד פעמיים - גם בכלי ההגשה).

מקורות וביאורים

(שם) מפטירים בפרשת השבוע, וכן בר"א טירנא (שם) בשם "יש מקומות". וע"ע מאמר מרדכי, למועדים וימים (פ"י סעי' מ"ג).

סה ראה בשו"ע (סי' רנ"ב סעי' א'), ובסי' שי"ח סעי' י"ח), ובמשנ"ב (סי"ק קי"ז), ובכה"ח (סי"ק קע"ז), ולענין הוצאה בכף

ראה במשנ"ב (סי"ק קט"ו, וקי"ז), ובכה"ח (סי"ק קע"א), אמנם כתב החזו"א (סי' ל"ז ואחרונים.

נג המשתמש בצלחות חמץ, אם יכול לנקותם ביד - הנה מה טוב^ט. ואם לאו - ידיחם במי סבון ולא במטלית, וישתדל להניחם במקומות המיועדים לכלי חמץ, לפני זמן הביעור^ט.

שטיפת פיו וניקוי שיניים

נד חייב אדם לנקות היטב את שיניו בערב פסח. ולכן, לפני סוף זמן אכילת חמץ צריך אדם לנקות ולצחצח את שיניו היטב בין השיניים ולוודא שלא נשאר שם חמץ, וכל זאת גם כאשר ערב פסח חל בשבת.

נה מותר לאדם לצחצח שיניים בערב פסח שחל בשבת במברשת שיניים גם כאשר יש חשש שיקרעו סיבים במברשת השיניים^ט.

נו אדם ששיניו אינן מדממות בעת צחצוח עם מברשת שיניים, יצחצח שיניו במברשת ומי פה^ל, וטוב יעשה אם יתן את המי פה ישירות מן הבקבוק לתוך פיו או בכוס ומשם לתוך פיו. ולא יערבב את המי פה במים בתוך הכוס בשבת, מכיון שיש אוסרים לעשות כן מדין מוליד ריח במים^א.

נז אסור לצחצח שיניים בשבת במשחת שיניים, משום איסור ממרח^ב.

מקורות וביאורים

דבוק שם, ואחר ניקוי ירחוץ וידיח פיו היטב במים וישפשף שיניו באצבעו היטב דחמץ בפסח במשהו^ו, ראה בשו"ת מאמר מרדכי (ח"ד סי' צ').
עא עיין משנ"ב (סי' שכ"ב ס"ק י"ח), כה"ח (סי' קכ"ח ס"ק מ"ד), שו"ת מאמר מרדכי (ח"ד סי' ס"ה), וראה עוד בהרחבה במאמר מרדכי שבת (ח"ה פרק ק"א דיני בישום והולדת ריח סעי' ו').
עב עיין במשנ"ב (סימן שכ"ו ס"ק ל'), וז"ל: "ועיין בספר תפארת ישראל

סז ראה לעיל סעי' כ"ד – כ"ו.
סח משום חמץ הבלוע בהם, ראה שו"ע (סי' ת"מ סעי' ב'), ובכה"ח (סי' ל').
סט ראה ברמ"א (סי' של"ז סעי' ב') ובבה"ל שם (ד"ה "שלא ישתברו") ובכה"ח שם (סי' י"ז), וכאן אין פסיק רישיה שיקרעו.
ע כתב הבן איש חי (צו שנה ראשונה סעי' ח'), וז"ל: "ואחר אכילתו ינקה את שיניו בחתיכת עץ דקה שיכניסנה בחורין ובסדקין שבשיניו כדי שלא ישאר חמץ

יח _____ **מאמר מרדכי** = דיני ערב פסח שחל בשבת

נח אדם ששיניו מדממות בעת צחצוח במברשת שיניים - יחצוץ את שיניו בקיסס או חוט דנטאלי [אם חתך אותו מערב שבת] באופן שלא יגרם לו דימום (אותם הקסמין העשויים מעץ יבדוק שמא משוחין בשמן שאינו כשר לפסח).

נט אדם שנהג לא לצחצח שיניים בשבת משך כל השנה כולה - מותר לו לצחצח שיניו בשבת זו ואינו צריך "התרת נדרים" על מנהגו, מכיון שאינו מתכוון לבטל את מנהגו אלא לצחצח ביום זה בלבד ועושה כן כדי להינצל מאיסור "חמץ" או חשש ל"חמץ". ואנן סהדי שלא התכוון שמנהגו יחול גם על ערב פסח שחל בשבת^נ.

ס אדם שסיים לצחצח את השיניים במברשת בשבת זו - לכתחילה יזרוק את המברשת לפח יחד עם שאר שאריות החמץ.

סא המצחצח שיניו בשבת זו במברשת חדשה ורוצה להמשיך להשתמש בה במהלך הפסח - ינקה את המברשת היטב וישתמש בה שוב במהלך השבת כדי שלא יהיה מכין משבת ליום טוב [או חול]. ואם אינו יכול להשתמש באותה מברשת שוב במהלך השבת - מותר לו לנקותה בשבת זו למרות שהוא מכינה ליום טוב או לחול, משום שעושה כן לצורך מצווה^{טד}.

מקורות וביאורים

עג ראה ש"ך (יו"ד סי' רי"ד סי"ק ב').
עד מעיקר הדין - יכול לשטוף את המברשת, לבער ממנה את פירוורי החמץ ולהסתמך על מה שכתב ברמ"א (סי' תמ"ד סעי' ג') שאם בישל בסיר של חמץ ואינו יכול לקנח את החמץ בידיו - מותר להדיחו מעט בכדי שיצא החמץ משום צורך מצוה. והטעם שאין איסור סוחט היא, כיון שהמים לא נבלעים בגוף השערות של

שכתב דבורית שלנו שהיא רכה - לכו"ע אסור משום ממחק, וכעין מה דאיתא לענין שעוה בסימן ש"ד סי"א, ע"ש, וכן מצאתי בספר דברי מנחם בשם המעש"ר בפי' כ"ב מהלכות שבת דין י"ג דהוא ממרח וממחק והוא אב מלאכה ופסיק רישא וכו' והוא פשוט, ויש להזהיר העם ע"ז מאד, עכ"ל, ע"כ. וע"ע במאמר מרדכי שבת (ח"ד פ"ז הערה י"ב).

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת יט

סב מי שיש לו שיניים תותבות - יכשירם ביום שישי, וישתדל לא לאכול דבר חם ביותר או חריף בליל שישי וביום שבת בבוקר. אחר סעודת שבת (שחרית) ינקה אותם וישפוך עליהם מים חמים מכלי שני ויתכוון לנקות אותם ולא להגעילם^{ע"ה}.

סג בעלי שיניים תותבות, וכן מי שיש לו חורים בשיניו - טוב שיאכל "כזית" חמץ בסעודת ליל שבת ובסעודת יום שבת טבול במים, ויבלע ולא ילעס^{ע"י}.

סד אחר שסיים את סעודת השבת וריכז את כל החמץ בניילון או בשקית-יזרקם בפח האשפה שברשות הרבים שלא יהא ברשותו חמץ. וטוב שיאמר שאין הוא רוצה שהכלי של פח האשפה שלו, או המשותף לו ולאחרים, יזכה בחמץ שמכניסים בתוכו^{ע"י}.

סה אדם שרגיל שלא לטלטל בשבת משום חומרא, בערב פסח שחל בשבת מותר לו לבקש מאחר לזרוק עבורו את החמץ לאשפה ציבורית, ואנן סהדי שלא קיבל את החומרא על דעת זה. וכל זה כשיש בעיר "עירוב" כדין, אך

מקורות וביאורים

ע"ז ראה שו"ע (סי' תמ"ה סעי' ג'), ועיין לפוסקים שזו סתירה למה שפסק לעיל (סי' תל"ג סעי' ו'), וחילקו בין אשפה שבחצירו לאשפה שברה"ר, וא"כ בערב פסח שחל בשבת למחמירים שלא לטלטל, אם ישם באשפה שלו שבחצר עדיין הוא שלו ובודאי צריך לבער, ובשבת אינו יכול לבער אותו. וראה עוד בבא"ח (ש"ר פרשת צו דיני ערב פסח שחל בשבת סעי' ג'), והטעם שצריך להוציא מרשותו, וראה במשנ"ב (סי' ק"ח), ובכה"ח (סי' ל').

המברשת אלא נמצאים בין השערות, וא"כ זה איסור דרבנן ולצורך מצווה שלא יכשל באיסור חמץ התירו. וראה שו"ת מאמר מרדכי (ח"ד סי' צ').

ע"ה ראה לעיל בסעי' ל', וכיון שעדיין לא הגיע זמן איסור חמץ לא הוי תיקון, וכן הדרך לשוטפם כך ואינו ניכר שבא לתקן.

ע"ו ראה במשנ"ב (סי' תמ"ד ס"ק י"ד), אחרונים.

אם אין "עירוב" או שנקרע ה"עירוב", או שנוהג שלא לטלטל מהדין -
יפורר את החמץ ויזרקו לבית הכסא^{ע"ח}.

סו יש לעשות את כל הנ"ל לפני שעה חמישית (בירושלים - לספרדים עד
השעה 10:58, לאשכנזים 11:42). לאחר שעה חמישית אין לטלטלו, אלא
יכפה עליו כלי וישרוף אותו במוצאי יום טוב, או יתן אותו בזמן שמותר
בהנאה לגוי.

סז בשבת בבוקר, אחרי שביער את החמץ מביתו, חייב לבטל את החמץ
ויאמר: "דחזיתיה ודלא חזיתיה דביערתייה ודלא ביערתייה". ויאמר זאת,
לפני סוף זמן ביעור חמץ (לספרדים בשעה 10:58 ולאשכנזים בשעה
11:42)^{ע"ט}.

מנחה

סח מתפללים מנחה גדולה ואין אומרים "צדקתך"^פ, ואחרי תפילת מנחה
יאמרו סדר "קרבן-פסח", ככתוב במחזורים, מדין "ונשלמה פרים
שפתינו"^{פ"א}, ורק אחר כך יערוך סעודה שלישית^{פ"ב}.

מקורות וביאורים

עח ראה שו"ע (סי' תמ"ד סעי' א'), ומשנייב (סי' תמ"ה ס"ק ה'), וסי'
תמ"ד ס"ק כ"א).

עט ראה בשו"ע (סי' תל"ד סעי' ב'), שאע"פ
שביטל אחרי בדיקת חמץ צריך לבטל

פא ראה בכה"ח (סי' תנ"ח ס"ק י'), משנייב
(סי' תע"א ס"ק כ"ב).

פב ראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' א'), שזמן
סעודה שלישית הוא מזמן מנחה

אחרי הביעור חמץ, ובכה"ח (ס"ק מ', ולי"ז,
ובמשנייב ס"ק י"א וי"ב), וראה עוד ברמ"א
(סי' תמ"ד סעי' ב'), ובשו"ע (שם סעי' ו'),
ובכה"ח (ס"ק מ"ד), שע"כ יש לבטל שוב
בשבת בבוקר אחרי שביער את החמץ.

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת = כא

סט בני אשכנז נוהגים לומר בשבת זו, ערב פסח, בתפילת מנחה חלקים מההגדה, ויש שאין אומרים אותם.⁷⁹

סעודה שלישית

ע יש בעיה כיצד לערוך סעודה שלישית בערב פסח שחל בשבת, לחם אינו יכול לאכול אחרי סוף זמן אכילת חמץ, וגם מצה אסור לאכול בערב פסח.⁷⁹ ועיי' ישנם מספר דרכים שונות לקיים מצוות סעודה שלישית:

עא יש נוהגים לפצל בבוקר את הארוחה לשניים: נוטלים ידיים, אוכלים פת חמץ "כביצה" ומברכים ברכת המזון, ועושים הפסקה ואחר כך שוב נוטלים ידיים ואוכלים שוב "כביצה" פת חמץ. וכל זאת כדי שהארוחה השניה תחשב להם כסעודה שלישית.⁷⁹ ועל דרך זו יש חולקים רבים כיון שלדעת השו"ע ורבינו האר"י לא יוצאים ידי חובת סעודה שלישית בארוחה הנאכלת קודם חצות וקודם תפילת מנחה.⁷⁹

מקורות וביאורים

גדולה, ובשו"ע (סי' רצ"א סעי' ב'). וראה ברמ"א שיש להתפלל מנחה קודם.	לסי' רצ"א).
פג ראה ברמ"א (סי' ת"ל סעי' א'), וביאר המשנ"ב (ס"ק ב') "לפי שהיתה בו התחלת הגאולה והניסים", וכתב שם שנוהגים כן אפילו חל ליל הסדר במוצאי שבת, וכ"כ הכה"ח (ס"ק ז', ח'). ועיין ביאור הגר"א שם (ס"ק ב') שדחה טעם מנהג זה, והביא והביא הבה"ל (ד"ה במנחה) שהגר"א לא נהג לומר את ההגדה.	פו ראה בשו"ע (סי' רצ"א סעי' ב', ובסי' תמ"ד סעי' א'), שזמן סעודה שלישית הוא מזמן מנחה גדולה ולמעלה, וראה ברמ"א (סי' רצ"א סעי' א'), שהביא מחלוקת אם יש להתפלל מנחה תחילה, והעלה שלכתחילה יש להתפלל קודם וכן הוא ברמ"א (סעי' ה'), וראה במשנ"ב (ס"ק י"א), ובכה"ח (סי' תמ"ד ס"ק ח', וסי' רצ"א ס"ק ב' וי"ב), כתב שלפי הקבלה זמנה דווקא לאחר מנחה, וכן כתב הבא"ח (ש"ר פרשת חיי שרה סעי' י"ד).
פד ראה שו"ע (סי' תמ"ד סעי' א').	
פה מג"א (סי' תמ"ד סעי' א', ובהקדמה	

עב לפי הזוהר הקדוש יש לקיים סעודה שלישית דווקא בפת, והיות ואי אפשר לאכול בסעודה זו פת, היה רשב"י לומד במעשה מרכבה. והיינו דווקא לרשב"י, אבל אנחנו צריכים לקיימה דווקא בסעודה^{פז}.

עג יש מתירים לאכול אחר חצות היום מצה עשירה כעוגיות וכדו', (העשויה מקמח של מצה שנטחנה), אך אנו לא נהגנו כן בגלל שיש דעות שאם לא איבדה צורת פת - יוצאים בה ידי חובה^{פח}, וכן מחמת לשון הרמב"ם שכתב: "אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח, כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב, ומי שאכל מצה בערב הפסח, מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו". ויש אומרים שלדעת הרמב"ם, אין לאכול אפילו מצה עשירה כל היום. מכיון שהלכה זו חמורה ביותר, אנו מתרחקים מכל האופנים של אכילת מצה בערב פסח^{פח}, יש להדגיש שמלבד זה במצה עשירה הנעשית במפעלים תעשייתיים, כיון שמערבים בה עוד חומרים אין לה דין מצה עשירה ואסורה באכילה משום חמץ^צ.

מקורות וביאורים

פז זוהר (אמור צ"ה ע"א), וראה בגר"א (סי' תמד ס"ק ז'), ובבא"ח (פרשת צו שם סעי' ה'), וכתב הכה"ח (ס"ק י"ח): "ונראה דהיינו דוקא לרשב"י ע"ה דהוה נהירא ליה שבילי דשמיא כשבילי דארעא ויודע הלימוד שעושה תיקון במקום סעודה, אבל אנחנו צריכין דוקא לעשות סעודה. ומכל מקום אם יהיו שניהם כאחד טובים".

פח וראה בביאור הגר"א (סי' תמ"ד) שביאר שלדעת רמב"ם אסור לאכול מצה מבושלת ביום י"ד, והביאו השער הציון (סי' תמ"ד ס"ק א'), וכן בכה"ח (סי' תע"א ס"ק כ"ג), בשם המועד לכל חי.

צ ראה במאמר מרדכי למועדים וימים (פי"ד סעי' י"ד).

פח ראה בשו"ע (סי' תמ"ד סעי' א'), שכתב לעשותה במצה עשירה, וראה ברמ"א (סי' תע"א סעי' ב'), שכתב שמצה שנטחנה ונילושה ביין אינה בכלל מצה עשירה

עד לכן למעשה אנו נוהגים לקיימה במצה שנטחנה מבעוד יום, ועשו ממנה קציצות או קניידלך לחמין, כך שאיבדה את צורתה^א. ומוסיפים עם המצה הזו בשר או עוף, ביצה או תפוח^ב. ויש לאכול בשעה מוקדמת עד השעה 15:45 (בשנה זו תשפ"א) על מנת שיאכל בלילה מצה בתיאבון^ג.

עה ואם לא הכין כן - יקיים סעודה שלישית בבשר ודגים. ואם גם זה לא הכין, יקיים סעודה שלישית בפירות, ורצוי משבעת המינים^ד. גם שעושה את הסעודה בפירות או בבשר, טוב לעשותה לפני השעה העשירית (דהיינו לפני השעה 15:45) ואם איחר לא יאכל הרבה כדי שיאכל בלילה בתיאבון^ה.

עו כמו כן אם אדם מרגיש רעב לאחר שעה עשירית (ואכל סעודה שלישית) - מותר לו לאכול מעט פירות או ירקות. אבל לא ימלא כרסו מהם^ו.

עז הנוהגים לקבוע סעודה שלישית על היין^ז - לא ישתו בשבת זו יין כדי לא

מקורות וביאורים

- צא** ראה בהערה פ"ח, וראה בכה"ח (סי' תע"א ס"ק ל"ד), שיש לטוחנה ולבשלה מבעוד יום כדי שתאבד שם לחם, וכן כתב ברב פעלים (ח"ג או"ח סי' כ"ז), וראה עוד בכה"ח (ס"ק ל"ה), ועי' בשער הציון (ס"ק י"ט).
- ולגבי** מצה שנטחנה וטיגנו אותה, ראה בכה"ח (סי' תע"א ס"ק ל"ו), ובשער הציון (סי' תמ"ד ס"ק א').
- צב** ראה בכה"ח (סי' תמ"ד ס"ק י"ב): "כי כן אמר לו המגיד למרן ז"ל דבסעודה שלישית צריך לאכול כזית תבשילי", ובסי' רצ"א (ס"ק ל"ב).
- צג** ראה בשו"ע (סי' תע"א סעי' א', ב'), ובמשנ"ב (ס"ק כ').
- צד** ראה ברמ"א (סי' תמ"ד סעי' א'), ובשו"ע (סי' רצ"א סעי' ה'), ובמשנ"ב (סי' תמ"ד ס"ק ח'), ובכה"ח (ס"ק ט"ז).
- צה** שו"ע (סי' תע"א סעי' א'), כה"ח (שם ס"ק ח'), משנ"ב (שם ס"ק ג'), ובשער הציון (ס"ק ג'), ובמשנ"ב (סי' תמ"ד ס"ק ח') שאחר שעה עשירית מותר לאכול רק מעט פירות.
- צו** ראה בהערה הקודמת.
- צז** ע"פ הרמב"ם (הלכות שבת פ"ל ה"ט), והקבלה ראה בכה"ח (סי' רצ"א ס"ק כ"ב).

לאבד את התיאבון לקראת הלילה^{צח}.

הכנה בשבת למוצאי שבת

עח אין לעשות שום הכנות לסדר ליל פסח, אפילו לא סידור השולחן, מכיוון שאסור להכין משבת ליום טוב^{צט}.

עט שינה בשבת תענוג^פ, ובפרט בשבת זו, אך כיון שאין מכינים משבת מכין ליום טוב לא יאמר אדם: "אני ישן בשבת בכדי שאוכל להיות ער בליל הסדר", אולם מותר לחשוב כך^{קא}.

פ טוב להרבות ביום זה בלימוד תורה ובפרט בהלכות פסח והסדר^{קב}.

מקורות וביאורים

דברים בטלים אסור להרבות". ובמשניב (שם ס"ק א'), ז"ל: "ודוקא אם הוא דבר שאסור לעשותו בשבת, ואפילו אם הוא רק איסור דרבנן", וע"ע בבא"ח (ש"ש פרשת וישלח סעי' א'), וכאן עצם השינה מותרת בשבת, ומ"מ אסור לו לומר בפיו שישן בשביל מוצ"ש, וכך כתב המג"א (סי' ר"צ) בשם ספר חסידים (סי' רס"ו), והביאו המשניב (שם ס"ק ד'), וז"ל: "אבל לא יאמר: נלך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו במו"ש, שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול". וע"ע כה"ח (שם ס"ק ז'), בא"ח (ש"ר, פרשת צו הלי ער"פ שחל להיות בשבת סעי' ז'), וכ"כ באליה רבה (סי' ש"ז ס"ק א'). וראה פרי מגדים (משב"ז סי' ר"צ).

קב אחרונים.

צח ראה בשו"ע (סי' תע"א סעי' א'), שכששיתה מעט יין זה משביע, וראה במשניב (ס"ק ח'), ובכה"ח (ס"ק י"א י"ב), שאע"פ שכתוב בשו"ע שאם שותה הרבה מותר, מכל מקום יש להיזהר משיכרות, וכן זה מקלקל את התיאבון, וראה עוד במשניב (ס"ק ו', ז').

צט בא"ח (ש"ר פרשת צו שם סעי' ז'), כה"ח (סי' תמ"ד ס"ק מ"ה).

ק ראה ברמ"א (סי' ר"צ סעי' א'), וראה עוד במאמר מרדכי (שבת ח"א פרק כ"ג סעי' ו-ח' ובהעי' שם).

קא ראה שו"ע (סי' ש"ז סעי' א'), ז"ל: "ודבר דברי (ישעיה נ"ח, י"ג) - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול, הלכך אסור לומר: דבר פלוני אעשה למחר או שחורה פלונית אקנה למחר, ואפילו בשיחת

טלטול מצה

פא אסור לטלטל מצה שמורה עבודת יד בערב פסח שחל בשבת, כיון שהיא דבר חשוב ויקר ומקפיד לא להשתמש בה בשבת. על כן, המתארח אצל אחרים בליל הסדר צריך להעביר אליהם את המצה כנ"ל בערב שבת [מעבר לכך אסור להעבירה אליהם בשבת משום "מכין משבת לחול"^{קג}]. אמנם, אדם ששכח להעביר את המצה בערב שבת - יכול לסמוך על המקילים ולטלטלה בשבת עצמה בתנאי שבדעתו גם כדי לתת חלק ממנה לקטנים (שאינם מבינים את סיפור יציאת מצרים) בשבת^{קד}.

פב מצת מכונה אפילו שהיא שמורה - מותר לטלטלה, כיון שאין אדם מקפיד עליה מלהאכילה לילדים קטנים (שאינם מבינים את סיפור יציאת מצרים) בשבת, וכל שכן מצה רגילה שמותר לטלטלה^{קה}.

מקורות וביאורים

מצוה אם יש לו הרבה ממה שצריך לסדר הלילה ואינו חס עליהם מליטן מהם לתינוק דלא הוּו מוקצה". וראה באשל אברהם (בוטשאטש) (סוף סימן ש"ח), שמצדד במקום הצורך שמותר לטלטלו, שאפשר שלא גזרו לאכול ממנו אפי' גדול פחות מכזית, ובפחות מכזית לא מבטלו מתורת לחם שלם, עכ"ד. ועל כן בשעת הדחק יש להקל, רק שצריך שיהיה בדעתו לתת ממנה לילדים הקטנים שלא יהיה מכין משבת לחול.

קה ראה בהערה הקודמת.

קג ראה שו"ע (סי' שכ"ג סעי' ו').

קד ראה בפרי מגדים (אשל אברהם סימן תמ"ד ס"ק א'): "יראה דמצות מצוה אסור לטלטל בשבת ערב פסח, דאסור באכילה מדרבנן בערב פסח, הוה מוקצה, ושאר מצה יכול ליתן לעופות או לעכו"ם, מה שאין כן זו אין רוצה". וכתב כה"ח (סי' ש"ח ס"ק מ"ב): "וכתב (פתח הדביר) דלפי זה לא יפה הם עושים המשלחים בשבת זה שמורות שעושים לצורך אחרים לסדר הלילה, דמטלטלין מוקצה בשבת, ועו"ש.... ועל כן נראה דהוא הדין במצת

מוצ"ש - ליל הסדר

תפילת ערבית

פג מקדימים להתפלל ערבית של יום טוב כעשר דקות לפני זמן יציאת השבת שבלוח^ק. והטעם, כיון שנוהגים הספרדים וחלק מאשכנזים בא"י לומר הלל בבית כנסת^ק, ואת הסעודה צריך לגמור לפני חצות לילה - (12:44) כדי שיאכל אפיקומן לפני חצות^ח. ובמיוחד למחמירים לגמור את ההלל של ההגדה לפני חצות^ט.

פד את תפילת ערבית של ליל החג, מתפללים כבכל ליל פסח, ובתפילת הלחש אחרי "אתה בחרתנו" לפני "ותתן לנו", מוסיפים: "ותודיענו", כדי להבדיל בין קדושת השבת החמורה לקדושת יום טוב המותר במקצת מלאכות^י.

מקורות וביאורים

קן לזמן צאת השבת עם תוספת שבת- ראה באורך ובמפורט במאמר מרדכי (שבת ח"ב פרק מ"א).	קן לזמן צאת השבת עם תוספת שבת- ראה באורך ובמפורט במאמר מרדכי (שבת ח"ב פרק מ"א).
קז שו"ע (סי' תפ"ז סעי' ד'), ובטעם הדבר ראה בכה"ח (ס"ק ל"ה - ל"ו), שהטעם כדי לפטור את הלל בהגדה ולכן יש לכוון לפוטרו, וראה עוד מש"כ בס"ק ל"ח-ל"ט שאדפ שמתפלל במקום שלא נהגו לומר הלל יכול לומר אותו בברכה, ולגבי מנהג חלק מהאשכנזים ראה בכה"ח (ס"ק מ"ה), ובלוח א"י (סי' י"ז סעי' ה'), ועיי"ש כתב שמנהג הר"ש סלאנט שאחד מברך עבוד כולם, וכ"כ בא"א (בוטאטש סעי' ד'), וראה	קז שו"ע (סי' תפ"ז סעי' ד'), ובטעם הדבר ראה בכה"ח (ס"ק ל"ה - ל"ו), שהטעם כדי לפטור את הלל בהגדה ולכן יש לכוון לפוטרו, וראה עוד מש"כ בס"ק ל"ח-ל"ט שאדפ שמתפלל במקום שלא נהגו לומר הלל יכול לומר אותו בברכה, ולגבי מנהג חלק מהאשכנזים ראה בכה"ח (ס"ק מ"ה), ובלוח א"י (סי' י"ז סעי' ה'), ועיי"ש כתב שמנהג הר"ש סלאנט שאחד מברך עבוד כולם, וכ"כ בא"א (בוטאטש סעי' ד'), וראה
קח ראה בשו"ע (סי' תע"ז סעי' א'), ובמשנ"ב (ס"ק ו'), בכה"ח (ס"ק ט'), ואם אחר ראה בכה"ח (ס"ק י"ב).	קח ראה בשו"ע (סי' תע"ז סעי' א'), ובמשנ"ב (ס"ק ו'), בכה"ח (ס"ק ט'), ואם אחר ראה בכה"ח (ס"ק י"ב).
קט עיין רמ"א (סי' תע"ז סעי' א'), ובמשנ"ב (ס"ק ז'), ובשער הציון (ס"ק ו'), דהיינו רק לכתחילה, וראה עוד בכה"ח (ס"ק י"ד).	קט עיין רמ"א (סי' תע"ז סעי' א'), ובמשנ"ב (ס"ק ז'), ובשער הציון (ס"ק ו'), דהיינו רק לכתחילה, וראה עוד בכה"ח (ס"ק י"ד).
קי ראה בשו"ע (סי' תצ"א סעי' ב'), ועיין מאמר מרדכי (שבת ח"ב פרק מ"ב סעי' י"א).	קי ראה בשו"ע (סי' תצ"א סעי' ב'), ועיין מאמר מרדכי (שבת ח"ב פרק מ"ב סעי' י"א).

פה אם שכח לאומרו במקומו ונזכר לפני שאמר: "בא"ה מקדש ישראל והזמנים", אפילו לפני "ברוך אתה" – יאמר: "ותודיענו" ואח"כ יאמר: "והשיאנו". ואם הזכיר שם ה' – אינו חוזר^{קיא}.

פו מי ששכח לומר ותודיענו – אסור לו לעשות מלאכות שאסורות בשבת עד שיבדיל בקידוש, או עד שיאמר: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". לכן אשה שלא התפללה ערבית, או איש ששכח לומר: "ותודיענו" בתפילה – אסור להם לעשות שום מלאכה שאסורה בשבת ומותרת ביום טוב עד שיאמרו: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש"^{קיב}.

הדלקת נרות

פז אחר זמן "צאת השבת" על פי הלוח, טוב שהאשה תדליק מיד נרות של יום טוב. וצריכה להיזהר להעביר מאש דולקת, וכן שלא תכבה את הגפרור או הנר שבידה^{קיג}. ונהוג לברך לפני ההדלקה כיוון שזו הדלקת נר של יו"ט ולא של שבת^{קיד}: ומברכת שתי ברכות: "להדליק נר של יום טוב"^{קטו}, ו"שהחיינו" ואח"כ מדליקות^{קטז}.

מקורות וביאורים

קיא עיין שו"ע (סי' רצ"ד סעי' ד'), ובכה"ח שם (ס"ק י"ז), ועיין מאמר מרדכי (שבת ח"ב פרק מ"ב סעי' י"ב).	כ"ז) שכיון שביו"ט מותר להעביר אש תברך לפני ההדלקה, כדי שהברכה תהיה עובר לעשייתה.
קיב ראה בשו"ע (סי' רצ"ט סעי' י'), ובמשנ"ב (ס"ק ל"ד, ל"ה), ובכה"ח (ס"ק נ"ח).	קכז ראה בשו"ע (סי' תקי"ד סעי' י"א), ובמשנ"ב ס"ק מ"ח כה"ח שם (ס"ק ק"ל), בא"ח (פרשת דברים סעי' א'), ועי"ע מאמר מרדכי (שבת ח"א פרק י"א סעי' ל"ה-ל"ו), ומאמר מרדכי (למועדים ולימים, פרק ט"ו סעי' י"ח-י"ט).
קיג ראה שו"ע (סי' רס"ג סעי' י').	קכז ראה במשנ"ב (סי' ת"ר ס"ק ד'), וסי' רס"ג ס"ק כ"ג, ול"א), ובכה"ח (סי'
קיד ראה בשו"ע (סי' רס"ג סעי' ה'), וברמ"א (שם) כתב, שאשה מקבלת שבת בהדלקה ולכן תברך אחרי ההדלקה, וראה בכה"ח (ס"ק מ"ג), ובמשנ"ב (ס"ק	

קידוש והבדלה

פח בשנה שחל ערב פסח להיות בשבת, מברכים בקידוש במוצאי שבת חמש ברכות וסימנם **יקנה"ז** (י-ין, ק-ידוש, נ-ר, ה-בדלה, ז-מן) היינו חמש ברכות: **א. יין** - "בורא פרי הגפן". **ב. קידוש** - "אשר בחר בנו וכו' מקדש ישראל והזמנים". **ג. נר** - "בא"ה אמ"ה בורא מאורי האש" (ויסתכל על הנרות שהדליקה האשה ליו"ט) לדעת הגרש"ז אוירבך יעביר לנר מיוחד, וי"א שיצמיד גפרור לנר כדי שיהא כאבוקה, ולא יחברם יחד^{ק"י}. **ד. הבדלה** - "ברוך אתה ה' א-לוהינו מלך העולם המבדיל וכו' ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לקודש". **ה. זמן** - "שהחיינו"^{ק"ח}.

פט קידוש של ליל פסח. **יש הנוהגים** לאומרו בישיבה, ולפיכך נוהגים הם במוצאי שבת זו, גם את ההבדלה לומר מיושב^{ק"ט}. **מנהג הספרדים כדעת האר"י** - שעומדים הן בקידוש ולכן יעמדו גם בהבדלה^{ק"ב}.

צ **לדעת מרן השולחן ערוך:**

שכח לומר הבדלה בקידוש ונזכר לפני אכילת כרפס - ייקח כוס של יין ולא יברך הגפן, יברך על הנר ויאמר הבדלה עם ברכה וישתה מן היין. התחיל את ההגדה ונזכר שלא הבדיל - מסיים את ההגדה ועושה את

מקורות וביאורים

ת"ר ס"ק ו', סי' רס"ג ס"ק מ', ובערוך השולחן (סי' תקי"ד סעי' י"ז), ובפרי יצחק (ח"ב סי' ט', ד"ה אולם).

ק"ז ראה בשו"ע (סי' רח"צ סעי' ב').
ק"ח שו"ע (סי' תע"ג סעי' א').

ק"ט ראה ברמ"א (סי' רע"א סעי' י'), שכתב שיש לשבת בקידוש בליל שבת, וע"כ

כתבו במשנ"ב (סי' תע"ג ס"ק ג'), שו"ע הרב שם (סעי' ח'), שגם בהבדלה זו יש לשבת, אמנם בהבדלה במוצאי שבת רגיל, יש לעמוד ראה ברמ"א (סי' רצ"ו סעי' ו'), ובמשנ"ב (ס"ק כ"ז, כ"ח).

ק"ב ראה בכה"ח (סי' תע"ג ס"ק ה', כ') שאף מי שיושב בהבדלה כאן יעמוד.

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת כט

ההבדלה על הכוס השני, מברך על הנר, יבדיל וישתה בלא ברכת "הגפן". ויזהר שלא ישתה באמצע אמירת ההגדה יין וכדו^{קכא}.

נזכר תוך הסעודה - מפסיק ולוקח כוס יין, אם נוהג לשתות יין בתוך הסעודה, יברך על הנר ויבדיל. ואם אינו נוהג לשתות יין - יברך גם הגפן. **אם נזכר אחר ברכת המזון** - מברך על כוס שלישי "הגפן", אחר כך "נר" ו"הבדלה".

אם נזכר אחר כוס שלישי - יגמור את ההלל, ויברך על הכוס רביעי ברכת הנר וברכת הבדלה.

אם נזכר אחר כוס רביעי - יקח כוס יין ויברך הגפן, נר והבדלה^{קכב}.

לנוהגים כדעת רמ"א:

יש לברך "הגפן" על כל כוס וכוס מארבע כוסות^{קכג}, לכן:

שכח לומר הבדלה בקידוש ונזכר לפני אכילת כרפס - יאכל כרפס ללא הבדלה, ויאמר הבדלה על כוס שני ויברך הגפן, נר והבדלה. ויש מסופקים אם מותר לאכול כרפס ללא הבדלה^{קכד}.

נזכר אחר שהתחיל הגדה - יברך על הכוס שני הגפן, נר והבדלה.

נזכר תוך כדי הסעודה - אם נוהג לשתות יין בתוך הסעודה, יברך על הנר ויבדיל. ואם אינו נוהג לשתות יין - יברך גם הגפן^{קכה}.

נזכר מיד אחר ברהמ"ז - יברך על הכוס שלישי הגפן, נר והבדלה.

מקורות וביאורים

קבא שו"ע (תע"ג סעי' ד), משני"ב (שם ס"ק ד'), כה"ח (סם ש"ק כ"ד, מ'). שהתחילי", ובכה"ח (ס"ק כ"ב).

קבב שו"ע (ס"י תע"ג סעי' א'). משני"ב שם (ס"ק ד', ה'), ובכה"ח ס"ק כ"ג-כ"ו.

קבג ראה ברמ"א (ס"י תע"ד סעי' א'). **קבד** ביאור הלכה (ס"י תע"ג ד"ה י"ג) שעה"צ (שם ס"ק ט"ו, י"ח).

נזכר אחר ברהמ"ז, תוך אמירת ההלל - יגמור את ההלל, ויברך על הכוס רביעי הגפן, נר והבדלה.
נזכר אחר שתיית כוס רביעי - יברך על כוס יין הגפן, נר והבדלה.

הגדה

צא בנוסח ההגדה אין שום שינוי. אולם בסוף ההגדה, בברכת "גאל ישראל", יש אומרים שיאמר: "מן הפסחים ומן הזבחים", ויש אומרים שלא ישנה, אלא יאמר כרגיל: "מן הזבחים ומן הפסחים", ככל שנה והכוונה על פסח הבא קכו.

שביעי של פסח

צב הנוהגים לומר: "שיר השירים" בשבת חול המועד - השנה יאמרוהו בשבת שביעי של פסח קכו.

הכנות לליל הסדר

צג להלן רשימת המאכלים שיש להכין לפני ערב פסח (והשנה יקפיד להכניס לפני השבת):

א - מצה – 4 כזיתות – כ-120 גרם לפחות לכל נפש, יש מחמירים ואוכלים

מקורות וביאורים

קבו עיין שער הציון (סי תע"ג ס"ק פ'), והטעם כיון שהזבחים הכוונה לקרבן חגיגה וכיון שאינו קרב בשבת יקריבו אותו רק בבוקר של יו"ט, וא"כ יש להקדים את הפסח שקרב בשבת לזבח שקרב רק ביום שלמחרת, וכתב שהטעם שלא משנים כיון שזה תפילה לה' שבשנה הבאה נעשה כסדר הזה, והוסיף בשו"ע הרב שם (סעי' מ"ט), "ואפילו אם על פי חשבון הקביעות המסור בידינו יהיה פסח הבא במוצאי שבת מכל מקום כשיבנה בית המקדש יקדשו על פי הראייה ואפשר שלא יהיה במוצאי שבת", וראה עוד בכה"ח שם (ס"ק קס"ב), ולכן לא נהגו לשנות.
קבו ראה ברמ"א (סי' ת"צ סעי' ט').

מאמר מרדכי = דיני ערב פסח שחל בשבת _____ **לא**

5 כזיתות – כ-150 גרם.

ב - יין - כ- 360 גרם לפחות, לכל נפש. לפוסקים כחזו"א כ- 600 גרם.

ויש המכנינים כוס חמישית לאלהו, ואין שותים כוס זו.

ג - **ביצה** - ביצה אחת לכל נפש, ויש המכנינים ביצה רק לבכורות מלבד הביצה המונחת בקערה.

ד - **מרור** – **חסה** - שני כזיתות = כ- 60 גרם לכל נפש. לחולים ולזקנים כ- 36 גרם.

ה - **כרפס** - עלה קטן לכל נפש.

חרוסת - כדי לטבל בה פעמים.

ו - **מי מלח** - כדי לטבל פעם אחת. אפשר להכין מיץ לימון או חומץ עם מים במקום מי מלח.

ח - **זרוע** - או בשר צלי מיועד לקערה בלבד, לא למאכל.

ט - **אוכל טוב** - מלבד כל אלה, יש להכין מאכלים משובחים וכלים נאים לסעודה.

להלן רשימת שאר הדברים שיש להכין לפני ערב פסח:

א - **קערה** – לשולחן ליל הסדר.

ב - **כוסות** - המכילות לפחות 90 גרם. ויש הנוהגים להכין עוד כוס גדולה לכבוד אליהו הנביא.

ג - **נרות** - שני נרות ארוכים שיספיקו עד סוף ההגדה- ויש להכניסם **קודם השבת:**

ד - **מקום ישיבה** - כך שיכולים כולם להיסב.

ה - **הגדות** - יש להכין הגדה לכל נפש ועדיף הגדה אחידה לכל המשפחה.

לב _____ **מאמר מרדכי** = דיני ערב פסח שחל בשבת

להלן רשימת דברים שכדאי לבדוק לפני ערב פסח: (והשנה יבדוק לפני השבת)

א - **מעשר** - לבדוק אם כל המאכלים מעושרים כראוי.

ב - **חלה** - לבדוק אם הופרשה חלה מהמצות, ואם יש לו ספק, או שאין במצות שעור חלה, יפריש בלא ברכה.

ג - **טבילת כלים** - אם קנה כלים חדשים מנכרי או מתוצרת נכרי צריך להטבילם.

הכנות ליל הסדר

א. להלן רשימת המאכלים שיש להכין לפני ערב פסח:

מצה 4- כזיתות = כ - 120 גרם לפחות לכל נפש.
 יש מחמירים ואוכלים 150 גרם 5 כזיתות.
יין - כ - 360 גרם לפחות לכל נפש לפוסקים כחזו"א כ - 600 גרם.
 ויש המכינים כוס חמישית לאלהו ואין שותים מכוס זו.
ביצה - ביצה אחת לכל נפש, ויש המכינים ביצה רק לבכורות מלבד הביצה המונחת בקערה.
מרור - (חסה) שני כזיתות = 60 גר' לכל נפש. לחולים וזקנים כ - 36 גר'.
כרפס - עלה קטן לכל נפש. חרוסת - כדי לתבל בה פעמיים.
מי מלח - כדי לטבל פעם אחת. אפשר להכין מיץ לימון או חומץ עם מים במקום מי מלח.
זרוע - או בשר צלי (מיועד לקערה בלבד לא למאכל).
אוכל טוב - יש להכין מאכלים משובחים וכלים נאים לסעודה.

ב. להלן רשימת שאר הדברים שיש להכין לפני ערב פסח:

קערה - לשולחן ליל הסדר.
כוסות - המכילות לפחות 90 גרם, ויש הנוהגים להכין עוד כוס גדולה לכבוד אליהו הנביא.
נרות - שני נרות ארוכים שיספיקו עד סוף ההגדה.
מקום ישיבה - כך שכולם יכולים להיסב.
הגדות - יש להכין הגדה לכל נפש ועדיף הגדה אחידה.
להלן רשימת הדברים שכדאי לבדוק לפני ליל הסדר:
מעשר - לבדוק אם כל המאכלים מעושרים כדון.
חלה - לבדוק אם הופרשה חלה מהמצות. ואם יש לו ספק או שאין במצות שעור חלה, יפריש בלי ברכה.
טבילת כלים - אם קנה כלים חדשים מנוכרי או מתוצרת נוכרי צריך להטבילם.

(מתוך מאמר מרדכי הגדה של פסח)

לוח זמנים לפסח תשפ"א
לפי אופק ירושלים לפי שעון קיץ

בדיקת חמץ

ביום חמישי בצאת הכוכבים 18:21 (שעון חורף):

סוף זמן ביעור חמץ ביום שישי לכתחילה

לספרדים – 10:58 לאשכנזים – 11:42

סוף זמן אכילת חמץ בשבת

לספרדים – 9:46 לאשכנזים – 10:40

סוף זמן ביטול חמץ בשבת

לספרדים – 10:58 לאשכנזים – 11:42

מנחה גדולה בשבת: 13:14

סעודה שלישית

אחר תפילת מנחה לפני השעה העשירית

דהיינו לפני השעה – 15:45

אכילת אפיקומן

לפני חצות הלילה – 00:44